

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

РИТОРИКА

Шифр та назва спеціальності
231 Соціальна робота

Інститут
ІНІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Соціальна робота

Кафедра
Педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна (301)

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Загальна, обов'язкова

Семестр
2

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Грень Лариса Миколаївна

mega_lgren@ukr.net

Доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім.акад. І.А.Зязюна НТУ «ХПІ»

Автор понад 230 наукових та навчально-методичних праць.
Курси: «Адаптивне управління», «Основи інформаційно-аналітичної діяльності керівника соціального закладу», «Інформаційна політика та PR-технології в управлінні», «Оцінка потреб громад в соціальних послугах», «Розвиток громадянських компетентностей», «Вступ до соціальної роботи», «Інклюзія в соціальній сфері», «Лідерство в освіті», «Педагогіка фасилітації».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Під час навчання ОК здобувачі усвідомлять необхідність удосконалення власного мовлення, зможуть зорієнтуватися в тонкощах спілкування на різних рівнях.

Мета та цілі дисципліни

Метою викладання дисципліни є здобуття знань з культури спілкування, становлення та самовдосконалення індивідуального стилю спілкування відповідно до етичних та психологічних норм і правил, володіння ораторською майстерністю під час публічних виступів.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Результати навчання

РН2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год.: лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисципліни «Українська мова (професійним спрямування)».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Методами навчання у викладанні навчальної дисципліни «Риторика» є:

- словесні (бесіда, дискусія, лекція, робота з літературно-інформаційними джерелами);
- наочні (ілюстрація практичними прикладами);
- практичні (практичні вправи).

Активні методи навчання, які застосовуються: дискусія, метод проблемного навчання, «мозковий штурм».

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна

Риторика як наука. Основні поняття риторики. Розділи класичної риторики. Риторичні закони. Зв'язок риторики з іншими науками.

Тема 2. Історія риторики

Виникнення й розвиток риторики в Давній Греції. Ораторське мистецтво в Середні віки. Особливості розвитку риторики в епоху Відродження. Ораторське мистецтво в Європі Нового часу. Розвиток ораторського мистецтва в Україні.

Тема 3. Риторична промова як вид усної комунікації

Публічна риторична промова та її основні характеристики. Структура публічної промови. Роди й види риторичної промови.

Тема 4. Майстерність публічного виступу

Види публічних виступів. Методика та етапи підготовки публічного виступу. Структура ораторського твору. Культура сприймання публічного виступу. Види запитань.

Тема 5. Логіко-емоційні засади промови. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

Логічні засади промови. Психологічні основи публічного виступу. Основні способи переконування. Поняття про художній образ. Звуковий рівень тексту. Лексичний рівень тексту. Синтаксичний рівень тексту. Стилїстичний рівень тексту.

Тема 6. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

Поняття про художній образ. Звуковий рівень тексту. Лексичний рівень тексту. синтаксичний рівень тексту. Стилiстичний рівень тексту.

Тема 7. Оратор і аудиторія

Зовнішній вигляд оратора. Вимоги до невербальних засобів промовця. Місце проведення промови.

Тема 8. Риторика у професійній діяльності соціального працівника

Етика й етикет соціального працівника в нестандартній ситуації.

Теми практичних занять

Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна

Знання ролі риторики в житті людини; здатність до застосування афоризмів, крилатих висловлювань тощо у спілкуванні керівника з підлеглими.

Тема 2. Майстерність публічного виступу

Знання етикетних формул, які варто вживати на початку та наприкінці промови (академічної, політичної тощо).

Тема 3. Оратор і аудиторія

Здатність впливати на аудиторію під час виголошення промови.

Тема 4. Риторика у професійній діяльності керівника соціального закладу

Здатність впливати на співрозмовників під час проведення ділових зустрічей.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Тема 2. Спілкування як науково-практична проблема

Етика й культура спілкування в пам'ятках історії та літератури. Початок формування в Україні наукової думки про спілкування. Дослідження етики й культури спілкування на сучасному етапі. Напрями вивчення культури та етики спілкування в Україні

Тема 4. Культура мовлення ділової людини

Особливості усного мовлення. Помилки, яких необхідно уникати. Доречність мовлення. Виразність мовлення.

Тема 6. Моральна культура спілкування та службовий етикет

Моральна культура спілкування як складова загальнолюдської культури. Етикет як сукупність правил поведінки людини. Моральні основи етикету. Службовий етикет і його правила. Правила поведінки службовців. Норми поведінки керівника. Етика та етикет у взаємовідносинах з клієнтами.

Тема 7. Способи ділового спілкування

Повідомлення як спосіб спілкування. Способи впливу на людей під час спілкування. Маніпулювання й актуалізація. Моделі спілкування. Стили спілкування. Стратегії й тактики спілкування.

Тема 10. Історія риторики

Виникнення й розвиток риторики в Давній Греції. Ораторське мистецтво в Середні віки. Особливості розвитку риторики в епоху Відродження. Ораторське мистецтво в Європі Нового часу. Розвиток ораторського мистецтва в Україні.

Тема 11. Риторична промова як вид усної комунікації

Публічна риторична промова та її основні характеристики. Структура публічної промови. Роди й види риторичної промови.

Тема 13. Логіко-емоційні засади промови. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

Логічні засади промови. Психологічні основи публічного виступу. Основні способи переконування. Поняття про художній образ. Звуковий рівень тексту. Лексичний рівень тексту. Синтаксичний рівень тексту. Стилiстичний рівень тексту.

Тема 14. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

Поняття про художній образ. Звуковий рівень тексту. Лексичний рівень тексту. синтаксичний рівень тексту. Стилiстичний рівень тексту.

Індивідуальні завдання

Реферат

1. Етика й культура спілкування в пам'ятках історії та літератури.
2. Помилки, яких необхідно уникати керівника соціального закладу у роботі з підлеглими.
3. Етичні норми мовленнєвої поведінки керівника соціального закладу.
4. Ефективні стратегії спілкування керівника соціального закладу.
5. Моральна культура спілкування як складова загальнолюдської культури.
6. Моральні цінності як основа гуманістичного спілкування.
7. Моральна культура спілкування у процесі добору стратегії й тактики спілкування.
8. Етика й етикет виступу оратора-керівника в нестандартній ситуації.
9. Гуманістична спрямованість етики спілкування та її значення.
10. Розвиток ораторського мистецтва в Україні на сучасному етапі..
11. Спілкування як основа життєдіяльності людей та їхньої взаємодії.
12. Моральні норми й принципи, їх значення для досягнення високого рівня культури спілкування керівника соціального закладу.
13. Культура мовлення ділової людини.
14. Культура сприймання публічного виступу.
15. Бар'єри на шляху до взаєморозуміння.
16. Службовий етикет і його правила.
17. Повідомлення як спосіб спілкування.
18. Вимоги до невербальних засобів промовця.
19. Мистецтво ведення переговорів.
20. Способи впливу на людей під час спілкування.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Абрамович С.Д. Риторика / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. – Львів: Світ, 2001.
2. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови / Н.Д. Бабич – Львів: ЛНУ ім. Івані Франка, 2000. – 236 с.
3. Вандишев В.М. Риторика. Екскурс в історію вчень і понять / В.М. Вандишев. – К.: Кондор, 2003.
4. Грень Л. М., Панфілов Ю. І. Ділове спілкування – невід'ємна складова управлінської діяльності керівника соціального закладу. Вісник Національного технічного

університету «ХПІ». Сер.: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства: зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2023. – № 1. – С. 35-42.

5. Ділове спілкування: навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освітньо-професійною програмою «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» спеціальності 231 Соціальна робота. Укл.: О.І. Боковець. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 62 с.

6. Загнітко А.П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування / А.П. Загнітко, І.Г. Данилюк – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. – 480 с.

7. Зубков М.Г. Сучасна українська ділова мова / М.Г. Зубков. – 8 -ме вид., випр. – Харків: СПД ФО Співак Т.К., 2006. – 448 с.

8. Корнєва Л.М. Риторика: навч.-метод. посібн. / Л.М. Корнєва. – Полтава, 2005.

9. Мацько Л.І. Культура української фахової мови: навч. посіб. / Л.І.Мацько, Л.В. Кравець- К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.

10. Пазяк О.М. Українська мова і культура мовлення: навч. посіб. / О.М.Пазяк, Г.Г.Кисіль. – К.: Вища школа, 1995. – 239 с.

11. Романовський О. Г., Пономарьов О. С., Лапузіна О. М. Ділова етика: Навчальний посібник. – Харків: НТУ «ХПІ», 2006. – 364 с.

Сагач Г.М. Золотослів: навч. посіб / Г.М. Сагач. – К.: Райдуга, 1993.

12. Чибісова Н.Г. Риторика / Н.Г. Чибісова, О.І. Тарасова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

13. Грень Л.М., Грибко О.В. Комунікативний компонент лідерського потенціалу державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: шляхи формування. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер.: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства: зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2021. – № 2. – С. 33-38.

14. Грень Л.М., Хазієв А.В. Вдосконалення змісту підготовки магістра сфери соціального забезпечення: комунікативний аспект. Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: Матеріали міжнар.наук.-теор. конференції студ. та аспір. 14–15 квітня 2023 року: - Харків: НТУ „ХПІ”, 2023. – 540 с. С. 203-205.

15. Романовський О.Г., Грень Л.М., Грибко О.В., Грабар Н.С., Хмиров І. М.

Черкашин А. І. Управління професійним розвитком кадрового потенціалу органів державної влади: Монографія. Х.: НТУ "ХПІ", 2022. 314 с.

<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/63059>

16. Томан І. Мистецтво говорити / Іржі Томан. – К.: Політвидав України, 1996.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

17. <http://un.org>

18. <http://uncf.com.ua>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Підсумкова оцінка розраховується як сума балів за такими критеріями:

Активність при вивченні тем на лекціях -
4*5=20 балів

Робота на практичних заняттях за темами:
4*5=20 балів

Самостійна робота за темами:
4*5=10 балів

Індивідуальне завдання=10 балів

Поточне тестування=20 балів

Залік =20 балів

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Критерії оцінювання підсумкового заліку:

Критерії оцінювання	Бали
Глибоке знання навчального матеріалу. Можуть бути незначні неточності	20-18
Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу. Відповіді можуть містити певні неточності	17-15
Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування. Відповіді можуть бути не повними, з незначними помилками	14-12
Знання основних фундаментальних положень. Відповіді містять деякі помилки.	9-11
Знання основних фундаментальних положень матеріалу. Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу дисципліни	6-8
Знання та вміння фрагментарні, слабкі	3-5
Відсутність знань значної частини матеріалу	0-2

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в

навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту доводиться до співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Завідувач кафедри
Ніна ПІБУЦЬКА

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Ольга ГРИБКО